

Kívánhat magyar író ennél többet?

Dóka Péter íróval Herédi Károly beszélgetett

Dóka Péter (film)kritikusként és novellistaként indult, majd a gyerekirodalom felé fordult. Olyan műveket köszönhetünk neki, mint *Az ellopott zsiráf* vagy *A kék hajú lány*. Jelenleg a Móra Kiadó irodalmi szerkesztője. Vele beszélgettünk kritikáról, sikerről, sikertelenségről és pályaelhagyásról.

– Nem lehet kikerülni a kérdést, és remélem, te sem fogod a választ. Van vajdasági kötődésed. Tudjuk, minden út ide vezet, és innen ágazik tova. Mi a te történeted?

– A nagyapám Topolyán született – innen a vajdasági kötődés –, bár én őt már úgy ismertem meg, hogy egy budai panelben tengette a napjait nyugdíjasként, állandóan sakkozott, és zavartan méregetett engem, mert állítólag nagyon hasonlítottam rá. Amikor meghalt, maradt utána egy füzet, amelyben anyámnak címezve leírta, hogy miért nem ő nevelte fel. A füzet alapján szeretnék egyszer *Gránit* címmel regényt írni, abban talán a vajdasági évekről is lesz szó. Jártam is Topolyán gyerekkoromban, és tetszik a szó hangzása is, ezért írtam bele a topolyafát az utolsó regényembe. A másik kötődésem szellemi: egész írói pályámat meghatározták a szabadkai születésű Csáth Géza novellái, az *Üzenet* 1987-es Csáth- emlékszáma most is itt van karnyújtásnyira a polcomon.

– Mit olvasol szívesen az olyan klasszikusok mellett, mint Csáth? Azért ez mindig fogós kérdés, főleg, ha valaki a könyves szakma két oldalát is ismeri, hiszen a Móra Kiadó irodalmi szerkesztőjeként és íróként is tevékenykedsz: bár utóbbival már nem tervezel hosszú távra, ha jól tudom. Legalábbis a gyerek-könyvek területén. Mi lesz a sorsa a Viharlovagoknak?

– Az írás, az olvasás, a zenélés – ezek számomra kábítószerek, nem tudok nélkülük élni, ha az egyiket megvonják tőlem, a másikhöz menekül-

lök. És éppen úgy elbódítanak, mint a szerelem. A lényeg, hogy időnként megkapjam a szükséges érzelmi adagomat, akkor tudok működni. Ha nem olvashatok hatásos szövegeket – pl. Bret Easton Ellis-, Dosztojevszkij-, Rubin Szilárd-, Maupassant- vagy éppen Andersen-szövegeket – elveszett vagyok. Néha azért szánom rá magam nehezen egy-egy hosszabb regény elolvasására, mert tudom, hogy hosszú ideig leszek a szöveg foglya, napokra-hetekre álmodozóvá változom, és ezt kiadói dolgozóként aligha engedhetem meg magamnak – ellenben egy jó novellától vagy verstől hamar megkapom a továbbéléshez szükséges bódító adagot. Ami a gyerekkönyvírást illeti: úgy döntöttem, abba hagyom. Tizennégy éven át szinte minden szabadidőmben írtam, amíg más nyaralt vagy utazott, én elszántan róttam a sorokat – és nem lettem olyan sikeres, mint szerettem volna. A könyveimért semmilyen díjat vagy elismerést nem kaptam soha, *A kék hajú lányon* kívül szinte egyetlen könyvemről sem írt magyarországi kritikus. A *Viharlovagot* sem folytatom – bár készen van a második kötet terve papíron –, inkább felnőtteknek szeretnék írni. A több éven keresztül készült *Szupermalac és Űrpatkány* című gyerekkönyvemet viszont még befejezem, ha minden jól megy, képes regényként jelenik meg jövőre három részben a Móra Kiadónál. Rajzfilmsorozat is lesz belőle, Máli Csaba rendezésében, eddig hat részre kaptunk támogatást.

– *Mit várhatunk a Szupermalac és Űrpatkánytól?*

– A *Szupermalac és Űrpatkányt* a *Lila királylány* után írtam, igazából a saját írói küszködésemről mesélek benne – remélem humorosan. Ez a két egyszerű lelkivilágú jószág szuperhős szeretne lenni, vannak is különleges képességeik, sőt még egy rámenős ügynökük is akad, de nehezen találhatnak magukra a szuperhős szerepben, mindent elbénáznak, és csak álmodozhatnak arról, hogy olyan sikeresek lesznek, mint a daliás Acélmedve. Azt hiszem, ez a könyv sokkal inkább gyerekeknek szól, mint a sokat emlegetett *Lila királylány*. Sokszor vagyok elégedetlen (gyakorlatilag mindig) magammal és a világgal, de el kell ismernem: a sors ajándékának tartom, hogy rajzfilmezhetek, a sztorikon gondolkodva néha úgy érzem, egy óriási játszótéren rohangálok, és nem tudom eldönteni, hogy melyik játékra üljek fel. Pazar érzés.

– *Tudatosan és élesen váltogatod a könyveid hangvételét. Meglehetősen széles a skála, amelyen a műveid mozognak tematikusan (vagy akár műfajilag) és nyelviileg is.*

– Szeretek játszani, váltogatni a hangvételeket, olyasmivel kísérletezni, amivel előttem még senki sem próbálkozott Magyarországon. Ez persze

veszélyes, hiszen általában az vezet sikerre, ha valaki rátalál egy receptre, és aztán ragaszkodik hozzá, sorra gyártja az egymáshoz hasonló könyveket. A mai napig legnépszerűbb kötetem a 2003-ban megjelent *Az elloptott zsiráf*, egy Aszlányi Károly és Mándy Iván hatását tükröző, szórakoztató ifjúsági regény. Megtehettem volna, hogy ontom az ehhez hasonlókat, de engem a változatosság éltet, az visz előre. Most felnőtteknek akarok írni, mert amit el akarok mesélni, az – úgy érzem – széjjelfeszítené a gyerekirodalom kereteit.

– *Ugyan már többször nyilatkoztál (akár most is) a kritikával kapcsolatban, de érdekelne, hogyan látod a magyar gyerekkönyv-kritika helyzetét és folyamatait napjainkban. Akár saját pályafutásod tükrében is.*

– Volt egy időszak 2013 környékén, amikor *A két hajú lány* megjelent, hogy aktív részese voltam a magyar gyerekirodalmi életnek, barátkoztam kritikusokkal, írókkal, sőt az akkori barátnőm is kritikus volt, a regényem révén ismerkedtünk meg. Akkortájt viszonylag sok recenzió jelent meg *A két hajú lány*ról. Aztán én kiléptem ebből a közezből, és csodálkozva láttam, hogy már nem vagyok olyan fontos a kritikusoknak. Megrémít, hogy ilyen szűk udvar a magyar gyerekirodalom, állandóan egymásba üt-közünk, nem tudunk messziről ránézni a másikra, s így tényleg nehéz látni, hogy ki a jó igazán, kinek a műve lehet esetleg maradandó – én mindenesetre otthagytam ezt az udvart, és bevágtam magam után a kaput. A kortárs magyar gyerek- és ifjúsági könyvek döntő része irodalomként nem olvasható, éppen ezért nem is érdekes számomra. Egyébként a határon túli kritikusok érzékenyebbek a könyveimre, jobban figyelnek rám. Az olvasói levelek zöme – ami ma már e-mail – szintén határon túlról érkezik.

– *Említetted, hogy A két hajú lány sikeres volt. Akkoriban egészen üdítően hatott, számomra pedig a Lila királylány legalább annyira meghatározó. Igaz, ott először a vizuális élmény rántott be, amikor az észt–magyar illusztrációs kiállítás anyagát láttam a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Mi volt a forrása ennek a két könyvnek? Témájukban elég merésznek hatottak. De mi lebegett a szemed előtt, miközben egyiket vagy másikat írtad?*

– 2010-ben eljutottam a Frankfurti Könyvvásárra, és a kínálatot vizsgálva rájöttem, hogy egy gyerekkönyvben bármiről lehet mesélni. Ez a felismerés felszabadított. Megértettem, hogy akkor tudok majd jól írni, ha nem Magyarországnak írok, hanem a világnak. Így született meg *A két hajú lány*, ami egyébként egy külföldön létező irodalmi irányzathoz, a sic-lit-hez sorolható – bár én ezt 2010-ben, az első változat megírásakor még nem tudtam. A *Lila királylány* kötet címadó novelláját egy kolozsvá-

ri lánynak írtam, akinek különleges európaisága nagyon inspirált, világpolgár volt alig huszonhárom évesen, sok országban megfordult, öt nyelven beszélt, és nagyon hitt bennem íróként. Míg *A kék hajú lányt* kedvelte a kritika, addig a *Lila királylányt* teljes értetlenség és hallgatás övezte Magyarországon. Említetted az észt–magyar kiállítást – az rám is nagy hatással volt. Teljesen véletlenül került a *Lila királylány* az illusztrálandó magyar mesék közé, s aztán ahhoz rajzoltak legtöbben, az lett a kedvenc. Anne Pikkov grafikái voltak a legérdekesebbek, ezért őt kértük fel, hogy a készülő könyvet illusztrálja, így lett nemzetközi a kötet. Egyébként azóta a *Lila királylány* Észtországban is megjelent, voltam a tallinni bemutatón, életem egyik legszebb emléke.

– *Miben volt különleges az észti könyvbemutató? Azonfelül persze, hogy maga az esemény sem mindennapi: kortárs magyar gyerekkönyv észti nyelven, észti illusztrátor képeivel...*

– Négy csodás napot töltöttem az őszi Tallinnban, az ottani Magyar Intézet vendégeként. A csúcspont természetesen az volt, amikor a Gyerekirodalmi Központban bemutattuk a Varrak kiadó gondozásában megjelent *Lila királylányt*, azaz a *Lilla Kuningatütart*. A Tartui Egyetem egyik tanára beszélgetett velem és a rajzolóval, a tolmácsunk Reet Klettenberg volt, aki a könyvet észtre fordította. Fő attrakcióként az egyik mesémet felolvasta egy népszerű színész – a nevére már nem emlékszem, csak arra, hogy a jelen lévő nők szerint sokkolóan jóképű volt, és hogy szuggesztíven adott elő. Megdöbbenő egyébként, hogy ennek a picike országnak (1 millió 300 ezren lakják) saját Gyermekirodalmi Központja van, míg mi Magyarországon legfeljebb csak álmodhatunk ilyesmiről. Hiába, a Baltikum mesés hely, alig egy évvel korábban Litvániában turnéztam a könyveimmel, már délelőtt tizenegyedtől sötétedett, mintha egy film noirba csöppentem volna, minden nagyobb épület a szovjet időket idézte, még a hotel is, ahol NATO-katonákkal reggeliztünk – kívánhat magyar író ennél többet?